

**ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ
У КОНТЕКСТІ ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ**

Трубачева С.Е.

Україна, м. Київ,

Інститут педагогіки НАПН України

The article deals with possibilities activity focus the content of school education as one of the conditions of its fundamentalization in the formation of General learning skills of pupils. Significant role in this process plays the competence approach in education. The methods of General education activity make basis of the General education competencies of pupils and are one of the sources of activity directed educational content.

На сучасному етапі розвитку суспільства, зміни видів діяльності наразі є нормою, разом з тим, оскільки різнобічний розвиток особистості передбачає достатній рівень розвитку здібностей до провідних видів діяльності, то відповідні навички мають носити універсальний характер. Саме тому завданням освіти є створення умов для набуття учнями знань, умінь і досвіду такої діяльності в узагальненій формі. Значну роль у цьому процесі відіграє компетентнісний підхід в навчанні.

Фундаменталізація освіти на сучасній основі означає спрямованість освіти на узагальнені та універсальні знання, на формування загальної культури і на розвиток узагальнених способів мислення і діяльності [1, 2]. Фундаментальні знання – це стрижневі, системоутворювальні, методологічно значимі уявлення, поняття, теоретичні побудови та думки. Діяльнісна спрямованість змісту освіти є однією з умов його фундаменталізації. Пізнавальна діяльність особистості як дидактична категорія також може виступати детермінантою процесу фундаменталізації змісту освіти. Більш того, його можна схарактеризувати, як зміст особливим чином організованої пізнавальної діяльності учнів, базу якого складають досвід особистості та сформованість ключових компетентностей. З позиції діяльнісного підходу, фундаментальність може бути представлена наявністю наступних структурних елементів змісту освіти: досвіду пізнавальної діяльності, що фіксується у вигляді її результатів - знань; досвіду здійснення відомих способів діяльності - умінь діяти за зразком; досвіду здійснення творчої діяльності при вирішенні проблем - готовність знаходити нестандартні рішення; досвіду здійснення емоційно-ціннісних відносин; досвід рефлексивної діяльності. При цьому кожен попередній елемент служить передумовою для переходу до наступного елементу, що відповідає систематичності і послідовності навчання.

Способи загальнонавчальної діяльності складають основу загальнонавчальних компетентностей учнів і є одним з джерел діялісно спрямованого змісту освіти. Під загальнонавчальними компетентностями розуміємо загальну здатність учнів до навчання, яка забезпечується системою знань, умінь та досвіду самостійної навчальної діяльності, сформованих на основі позитивної мотивації та емоційно-цільового ставлення до навчання [3].

Компетентності розглядаються як наскрізні, надпредметні і метапредметні утворення, які інтегрують як традиційні знання, так і різного роду узагальнені інтелектуальні, комунікативні, креативні, методологічні, світоглядні й інші уміння. Їх формування і є одним зі способів універсалізації знань учнів на основі діялісного підходу. Ключові компетентності вимагають значного інтелектуального розвитку учня (абстрактного мислення, саморефлексії, визначення особистої позиції, самооцінки, критичного мислення та інші характеристики) і стають універсальною базою підготовки учнів. Тому створення інваріантної основи освітнього та виховного процесу у вигляді універсальних навчальних дій з одного боку буде відігравати фундаменталізуючу роль у процесі формування змісту освіти, а з іншого узагальнювати та систематизувати вимоги до інтегрованого результату сучасної освіти – ключових компетентностей учнів. Формуванню цієї бази сприятиме оволодіння учнями універсальними способами навчальної діяльності. Проектування блоків універсальних навчальних дій ґрунтується на принципах: систематизації, фундаменталізації та гуманізації наукових знань у змісті шкільної освіти, діялісного спрямування змісту освіти та корисності знань для практичної діяльності людини, пріоритетності методологічних знань, єдності змістової та процесуальної сторін навчання; природо- і віковідповідності у навчанні [4].

Розвитку в учнів системного, цілісного теоретико-методологічного знання, наукового, дослідницького, креативного стилю мислення, спілкування та професійно орієнтованих видів діяльності мають посприяти наступні блоки універсальних способів навчальної діяльності: загальнокультурний, особистісний, загальнонавчальний, технологічний, комунікативний.

Так, наприклад, формування загальнокультурної компетентності, яка розглядається як здатність учня аналізувати та оцінювати досягнення національної та світової культури, орієнтуватися в культурному та духовному контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності, має забезпечувати відповідний блок універсальних навчальних дій у змісті шкільної освіти – загальнокультурний. Цей блок також сприятиме формуванню громадянської, соціальної, суспільствознавчої, естетичної компетентностей учнів. За реалізацію в навчальному процесі проектно-технологічної, інформаційно-комунікаційної, підприємницької компетентностей відповідатиме технологічний блок універсальних навчальних дій. Розвитку умінь та досвіду учнів у спілкуванні державною, рідною та іноземними мовами, формуванню комунікативної, літературної та соціальної компетентностей сприятиме комунікативний блок. Реалізації ряду міжпредметних компетентностей учнів, зокрема загальнонавчальних має посприяти загальнонавчальний блок універсальних навчальних дій.

Формування універсальних способів навчальної діяльності у навчальному процесі має здійснюватися з урахуванням специфіки методології пізнання світу в різних навчальних предметах на предметному, міжпредметному і надпредметному рівнях.

Фундаменталізація змісту освіти спрямовується в першу чергу на універсалізацію способів навчальної діяльності учнів у відповідності з основними видами людської діяльності та з орієнтацією на ключові компетентності, які мають бути сформовані в учнів для забезпечення їх становлення як особистості та самовизначення з майбутньою професійною орієнтацією.

Список використаних джерел

1. Васьківська Г. О. Фундаменталізація змісту освіти в старшій школі: теорія і практика / Г. О. Васьківська // *Рідна школа*. – 2012. – №3. – С.25-31.
2. Садовников Н. В. О фундаментализации образования / Н. В. Садовников // *Общественные науки. Педагогика*. – 2007. – №2. – С.63-66.
3. Трубачева С. Е. Формування загальнонавчальних компетентностей учнів / С. Е.Трубачева // *Біологія і хімія в школі*. – 2011. - №1. – С.12-15.
4. Трубачева С. Е. Універсальні способи навчальної діяльності учнів у реалізації компетентнісного підходу / С. Е.Трубачева, Р. І. Осадчук // *Українська мова і література в школі*. – 2013. – №7. – С.48-51.
5. Федотова А. В. Роль универсальных учебных действий в системе современного общего образования [Електронний ресурс] / А. В. Федотова – Режим доступу: <http://www.zankov.ru/practice/>